

ยุทธศาสตร์มหาอำนาจ : พลังกระทบต่อความมั่นคงและบทบาทของไทย

บทวิเคราะห์ทิศทางยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ (สหรัฐอเมริกา จีน และ รัสเซีย) ซึ่งต่างมีอิทธิพลในระดับโลก (The World's Leading Power) ในการจัดระเบียบ สร้างกฎเกณฑ์ การสลับกันมีบทบาทนำในระดับโลก และการให้ความสำคัญกับประเทศหรือภูมิภาคต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นผู้กำหนดทิศทางของโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การทูต การทหารและเทคโนโลยี ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาคมโลกและความมั่นคงของแต่ละประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องรู้เท่าทันและวางบทบาทในการรักษาดุลอำนาจ (Power Balance) ระหว่างประเทศมหาอำนาจ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) นั้น ถือว่าเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและไม่ใช่เรื่องง่าย

ประเทศมหาอำนาจ (Major Power) ทั้ง สหรัฐอเมริกา จีน และ รัสเซีย ล้วนเป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก จึงมีความได้เปรียบในการคัดสรรทรัพยากรคนได้มาก ประกอบกับการเป็นผู้นำเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ล้ำหน้าประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากความแยบยลในการวางแผนและดำเนินยุทธศาสตร์ ทั้งในด้านการแข่งขัน การสร้างความร่วมมือ การสร้างสัมพันธภาพทางการทูตระหว่างประเทศที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) และแสวงหาผลประโยชน์ระหว่างประเทศเพิ่มเติม ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างเสถียรภาพผู้นำโลกของตนต่อไป ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์ทิศทางและจุดเด่นของยุทธศาสตร์ของประเทศดังกล่าวจากเอกสารทางการ เช่น National Security Strategy หรือ White paper รวมทั้งข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิใน การประชุมเชิงปฏิบัติการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ เรื่อง “ยุทธศาสตร์มหาอำนาจ : ผลกระทบต่อความมั่นคงและบทบาทของไทย” ครั้งที่ ๑ นั้น สามารถสรุปยุทธศาสตร์ฯ ได้ดังนี้

สหรัฐฯ มุ่งให้ความสำคัญต่อค่านิยมเรื่องประชาธิปไตย (Democracy) เสรีภาพ (Freedom) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นหลัก โดยกล่าวถึง “American Dreams” ซึ่งถือเป็น Soft Power ที่สำคัญและยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐฯ ฉบับเดือน ต.ค.๖๕ มีเนื้อหาที่ระบุชัดเจนถึงความพยายามในการจัดระเบียบโลกบนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ (Rule of Law) ที่สหรัฐฯ ยังต้องการรักษาความเป็นผู้นำทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การทูต การทหารและเทคโนโลยีต่อไป โดยมุ่งให้ชาติพันธมิตรและหุ้นส่วนในภูมิภาคมีความก้าวหน้าไปพร้อมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่สหรัฐฯ ได้วางยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก บนหลักการ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) เสรีภาพและเปิดกว้าง (Free and Open)

๒) การเชื่อมโยง (Connected) ๓) ความเจริญรุ่งเรือง (Prosperous) ๔) ความมั่นคง (Secure) และ ๕) ความยืดหยุ่นยั่งยืน (Resilient) เพื่อจำกัดการขยายอิทธิพลของจีน (The Rise of China) ที่ต้องการก้าวเป็นผู้นำโลก (The World's Leading Power) ด้วยศักยภาพด้านเทคโนโลยี และนโยบายการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของจีนในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก นั้น ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อสหรัฐฯ ที่ต้องเอาชนะจีนให้ได้ โดยเฉพาะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากการสกัดกั้นการเติบโตของจีน ในขณะเดียวกันสหรัฐฯ ยังคงต้องจำกัด รัสเซีย ซึ่งสหรัฐฯ ถือเป็น “ภัยคุกคามซึ่งหน้า” ที่มีผลต่อระเบียบโลก

จีน มีการขยายอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างเข้มข้นในภูมิภาคภายใต้มหายุทธศาสตร์ “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง: Belt and Road Initiative (BRI)” ผ่านโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ระบบรางเป็นตัวขับเคลื่อน เชื่อมโยงภูมิภาค และเสริมสร้างความมั่นคงของตนเองจากภูมิยุทธศาสตร์ทั้งทางบกและทะเลในการแผ่อิทธิพลเหนือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ (๑) ภูมิยุทธศาสตร์ทางทะเล/ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุกซึ่งมุ่งขยายอิทธิพลในทะเลจีนใต้ รวมถึง “เกาะโคโค” ของเมียนมา และ “เกาะนิโคบา” ในมหาสมุทรอินเดีย (๒) ภูมิยุทธศาสตร์ภาคพื้นทวีป (ทางบก) จากยุทธศาสตร์มุ่งลงใต้/ “Look South Policy” ซึ่งมุ่งสู่ผลพลเสวนและยาวนานในการหาเส้นทางลัดสู่ทะเลและพื้นที่การค้าสำคัญเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของจีน นอกเหนือจากการมีอิทธิพลของจีนในทีราบสูงฉานของเมียนมา จากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับกองกำลังติดอาวุธชาติพันธุ์ไว้ในรัฐฉาน บริเวณแม่น้ำสาละวิน รวมทั้งการขยายอิทธิพลของจีนจากโครงการดาราศาสตร์-พระสีหนุวิลล์ ในกัมพูชา เหนือสิ่งอื่นใด การประสบความสำเร็จในการพัฒนาเทคโนโลยีระบบ Ship และ 5G บางตัว

ได้ส่งผลให้จีนสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งหมดถือเป็นยุทธศาสตร์ที่จะสร้างจีนให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจแห่งใหม่ของโลก และก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจแห่งชาติสหรัฐอเมริกาในที่สุด

รัสเซีย ถูกลดบทบาทการเป็นมหาอำนาจลงภายหลังจากวิกฤตการณ์สงครามคอซอวอ (Kosovo War) โดยเฉพาะในพื้นที่คาบสมุทรบอลข่าน เนื่องจากประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์และชนชาติสลาฟเป็นมูลเหตุสำคัญ ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์เป็นแนวคิดยูเรเชีย (Eurasianism) ด้วยนโยบายการพึ่งพาตะวันออกและตนเองมากขึ้น อีกทั้งให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศเอเชียกลางซึ่งเป็นฐานอำนาจสำคัญในลำดับต้น ๆ ของรัสเซีย รวมถึงการเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเชื่อมโยงกับตะวันออกกลางและจีน ในทางตรงกันข้าม รัสเซียกลับรักษาระยะห่างกับทางตะวันตก เนื่องจากความกังวลใจต่อการดำรงอยู่ของ NATO หลังยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง รัสเซียจึงดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ภายใต้แนวคิดชาตินิยมและต่อต้านการดำเนินการของ NATO ที่ขยายอิทธิพลเข้ามาประชิดชายแดนของรัสเซียมากขึ้น ทั้งนี้ รัสเซียมองตนเองว่าเป็นประเทศพื้นที่ขนาดใหญ่เคยเป็นปึกแผ่นจากแนวคิดการกลืน ภายทางวัฒนธรรมของรัสเซีย (Russian Cultural Assimilation) และมีอิทธิพลมาอย่างยาวนาน ดังนั้น จึงยอมไม่ได้ที่ประชาชนในพื้นที่ของตนจะถูกแบ่งแยกออก ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินนโยบายทางการเมืองและการทหารของรัสเซียในรูปแบบแข็งกร้าวมาโดยตลอด ซึ่งผู้ปกครองรัสเซียเห็นว่าเหมาะสมที่สุด ดังจะเห็นได้จากปฏิบัติการพิเศษทางทหารของรัสเซียในยูเครน รวมทั้งการดำเนินการในพื้นที่ชายแดน/ชายขอบของรัสเซียทั้งหมดนั้น ถือเป็น การตอบโต้ของรัสเซียจากกรณีที่ยูเครนพยายามเข้าเป็นสมาชิก NATO รวมถึงการปกป้องทะเลดำ ซึ่งถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของรัสเซียในการเชื่อมโยงการค้า ทั้งหมดนี้ถือเป็นการรักษาผลประโยชน์ของรัสเซียที่จะได้รับจากดินแดนที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลเดิมของตน รวมถึงความมุ่งหมายที่ต้องการเป็นอาณาจักรที่มีความยิ่งใหญ่อย่างสหภาพโซเวียตในอดีต

ผลกระทบของยุทธศาสตร์ฯ ต่อความมั่นคงของภูมิภาคและประเทศไทย

ผลกระทบของยุทธศาสตร์มหาอำนาจฯ ที่สลับกันมีบทบาทนำและมีอิทธิพลในระดับโลกจากการวางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านการแข่งขัน ความร่วมมือ และการสร้างสัมพันธ์ภาพทางการทูตนั้น เปรียบเสมือนกระดานหมากรุกที่มีการวางชิ้นเชิงการเดินหมากทั้งเชิง “รุก” และ “รับ” ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงในภูมิภาคและประเทศไทยสามารถสรุปได้ คือ ๑) ประเทศในเอเชียและประเทศไทยเกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาจากการลงทุนของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ นอกเหนือจากการที่ได้รับการส่งเสริมความมั่นคงและเสถียรภาพจากยุทธศาสตร์ Indo-Pacific อีกทั้งการตั้งกลุ่มพันธมิตร QUAD และ AUKUS ในการส่งเสริมการแสวงผลประโยชน์ของสหรัฐฯ รวมทั้งความพยายามที่จะสกัดกั้นและ

ถ่วงดุลอิทธิพลทางด้านทหารของจีนในภูมิภาคด้วยการที่สหรัฐฯ สนับสนุนการสร้างเรือดำน้ำพลังนิวเคลียร์ให้ออสเตรเลียในการปกป้องภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ๒) การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วของจีน และโครงสร้างพื้นฐานจากยุทธศาสตร์ BRI ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งทางบวกและลบต่อประเทศในภูมิภาค เช่น สปป.ลาว กัมพูชา และไทยเป็นต้น และ ๓) ผลกระทบของยุทธศาสตร์รัสเซียจากการดำเนินนโยบายแบบแข็งกร้าวในการต่อต้านอิทธิพลของ NATO และนำไปสู่สถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งยังคงดำเนินอยู่ถึงปัจจุบันนั้น แม้อาจจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคและประเทศไทยโดยตรงก็ตาม อย่างไรก็ตาม ประเทศในภูมิภาครวมถึงไทยก็อาจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวอยู่บ้างเช่นกัน เช่น สถานการณ์ด้านราคาพลังงานที่มีราคาสูง และความผันผวนของตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น

แนวทางการวางบทบาทและดำเนินความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศมหาอำนาจ

จากการประเมินท่าทีของประเทศต่าง ๆ ใน ASEAN ที่มีต่อยุทธศาสตร์ BRI และ Indo-Pacific ในการแข่งขันระหว่างจีนและสหรัฐฯ โดยผ่าน สปป.ลาว และกัมพูชา ที่โน้มเอียงจีนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้อิทธิพลจีนมีความเข้มข้นมากในภูมิภาคนี้ ในขณะที่สิงคโปร์นั้นโน้มเข้าหาสหรัฐฯ อย่างชัดเจนจากการลงทุนของสหรัฐฯ ในระบบโครงสร้างพื้นฐานของสิงคโปร์ ทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลต่อการกำหนดบทบาทและการดำเนินความสัมพันธ์ของไทยกับมหาอำนาจ กล่าวโดยสรุปคือ ๑) ประเทศไทยควรกำหนดบทบาทในการทูตเชิงรุกแบบไม่รับเลือกข้าง และใช้การทูตเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็น Soft Power ที่ไทยควรคำนึงถึงและพิจารณาร่วมกันอย่างรอบคอบระหว่างหน่วยงานความมั่นคง ได้แก่ สภาความมั่นคงแห่งชาติ กองทัพ และกระทรวงการต่างประเทศ ๒) ประเทศไทยควรระมัดระวังบทบาท และวางตัวเป็นกลางอย่างแท้จริง โดยไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นไปในลักษณะโน้มเอียงต่อมหาอำนาจใด มหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป ทั้งนี้ การวางยุทธศาสตร์ที่จะไม่กระทบต่อความมั่นคง การรักษาดุลอำนาจ (Power Balance) ระหว่างประเทศ และการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ถือเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด และ ๓) ประเทศไทย ควรลดการพึ่งพาประเทศมหาอำนาจลงและพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น รวมทั้งไทยต้องยึดหลักการความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) เพื่อให้เกิดเอกภาพและเป็นหนึ่งเดียวของอาเซียนเพื่อให้อาเซียนสามารถต่อรองกับมหาอำนาจได้

แหล่งที่มา :

- <http://www.cutichula.ac.th/articles/495/>
- <https://thaipublica.org/2023/02/pridi343/>
- <https://th.usembassy.gov/th/us-indo-pacific-strategy-th/>
- https://www.matichonweekly.com/column/article_531773